

tanúskodik, hogy az egyik kötetet a hajdani antikvárus ajánló jegyzékével együtt kaptuk meg. E szerint a 3 wittenbergi nyomtatványt 1945. április 13-án a zürichi L'Art Ancien antikvárium kínálta megvételre már különálló darabokként, egykori összetartozásuk említése nélkül az akkor Genfben élő Honti Ferencnek. Lehetséges, hogy a svájci antikvárus szedette szét a kolligátumot, s köttette be, majd a nyilvánvalóan magyar vonatkozásúakat felkínálta Honti Ferencnek, aki az adományozó George Honti-Marton rokona lehet. Nemeslelkű ajándékát ezúton is hálásan köszönjük. Bár feléledne ismét hazánk fiaiban a nemzeti értékek megőrzésének vágya! Igaznak érezhetjük ismét a Terentius Maurustól származó szólást: Pro captu lectoris habent sua fata libelli! – Amilyen az olvasók fogadtatása, olyan a könyvecskék sorsa!

W. SALGÓ ÁGNES

Kuruc-kori verskézirat Nagyszombatban. Varga Imre a kuruc kor költészetét bemutató antológiájában¹ 149. és 150. szám alatt két verset közölt, jelezve, hogy mindkettő hiányos. A 149.-nek a vége, a 150.-nek pedig az eleje ismeretlen. A versekhez írott jegyzetében² egy 1704-ben, Lőcsén kiadott nyomtatványra³ hivatkozott, amelyben a verseket találta. Az őrszó eltéréséből, a négy soros strófaszerkezet hirtelen fölborulásából és a verssorok szótagszámának tizenkettesről tizenegyesre változásából arra a következtetésre jutott, hogy a nyomtatványból „legalább két levél hiányzik”. A kötet címében szereplő többes szám („Szomorú versek, mellyek...”), e feltevésében csak megerősítette. Valószínűnek látszott tehát, hogy a hiányzó levelek tartalmazzák a versek ismeretlen részeit.

A nagyszombati Szent Adalbert Társaság Levéltárának egy kézirata⁴ teljes terjedelemben tartalmazza mindkét verset. E kéziratból egyértelműen kiderül, hogy a 149. vers végéből a 38. versszak 3 sora és még 14 strófa (39–52) és a 150. versből 13 strófa (1–13) valamint a 14. strófa első 3 sora hiányzott. Ismertté vált a 150. vers címe és nótajelzése is. Az OSzK-ban őrzött csonka nyomtatvány tanulmányozása során megállapítható, hogy a 8° alakú nyomtatványból a középső levélpár (A4–5) esett ki, amely tartalmazta a hiányzó részeket. A megtalált 14 strófa és 3 sor, illetőleg a 13 strófa és 3 sor (összesen 59+55=114 sor) a kötetben, amelynek egy lapjára átlagosan 30–32 sor fér el, éppen 1 levélpár terjedelmű. A fennmaradó pár sornyi helyet (120–114=6 sor) a vers címe és nótajelzése tölthette ki.

A formai megfigyelések alapján Varga Imre feltevése beigazolódtott – a nyomtatványból a középső levélpár hiányzik. A most előkerült kézirat alapján e hiányzó levélpáron a 149. vers befejező versszakai és a 150. vers címe, nótajelzése és kezdő versszakai szerepeltek.

A két vers összetartozását és különbözősét a közös cím, az együttes megjelenés és más formai hasonlóságok mellett tartalmi egyezések is megerősítik. Mindkettő jeremiád-szerű nemzeti önvizsgálat, amely történelmi helyzetünket az Isten-kapcsolatunkban próbálja értelmezni. Ezt, a két versre egyaránt jellemző bibliai példákkal, parafrázisokkal és utalásokkal (149: 43–46. versszak, 150: 9. versszak) teszi érzékletessé.

¹ *A kuruc küzdelmek költészete.* Vál., bev., sajtó alá rend. VARGA Imre, Bp., Akadémiai Kiadó, 1977. 499–506.

² Uo. 821–822.

³ *Buzgó könyörgésekkel es alazatos vallás titellel tellyes szomorú versek ...* Lőcse, 1704. A hiányos példány lelőhelye: Országos Széchényi Könyvtár, RMK I 1698/a.

⁴ A kézirat jelzete: Fasc. 83. č. 11. A kéziratról a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában mikrofilm található.

Az énekek hasonlósága és összetartozása a szerző azonosságának gondolatát is fölveti. Ha ez igazolható lesz, úgy a 149. vers akrosztikonjában szereplő GUBÁS György egy másik éneke is ismertté vált.

Az alábbiakban közreadjuk a fent említett versek eddig nyomtatásban ismeretlen részeit:

38. Véle megegyezett igaz főrendeit,
Belső⁵
s külső renden lévő tanácsosít,
Ellenségeink ellen harcoló vitézit
Boldog szerencsével áldd meg ő híveit.

39. Bátoríts szíveket az ő hadnagyinak,
Hogy az viadalban el ne lankadjanak,
De győzelemmel végig harcoljanak
S ellenség kárából nagy hasznot hajtsanak.

40. Adj oly erőt, Uram az ő vitézinek,
Százan ezeret is hogy elkeressenek,
Ezeren tízezert mind elveszejtsenek,
Győzedelmet rajtok eképpen vegyenek.

41. Látod, óh nagy Isten, mi erőtlenségünk,
Csak mint egy parittyá minden mi fegyverünk,
Góliáthoz penig hasonlók ellenünk,
Erősségre nézve a mi ellenségünk.

42. Nem fegyver sokaság az mi bizodalunk,
De te vagy Jehova az mi erős tornyunk,
Csak te benned vagyon minden bizodalunk,
Segítséget ezért, csak Tetőled várunk.

43. Nem nekünk, Úristen, nem nekünk Úristen,
De nevednek légyen dicsőség mindenben,
Áldassék szent neved földön és az mennyben,
Mutasd meg erődet az magyar nemzetben.

44. Hadd lássa ez világ, hogy vagyon Istenünk,
Azkitül egyedül várjuk segedelmünk,
Mert sokan mondották, hogy nincsen Istenünk,
El végtire immár, légy jelen mivelünk.

45. Midián Amalék az Jákobnak házát,
Nyomorgatá régen József maradékát,
Nyakában vetette erős vas igáját,
De cséplő Gedeon elrontá hatalmát.

46. Kit alacson sorból felvón az Úristen,
Az cséplő szérúrül szállita, hogy menjen,
Az zsidóság mellett fegyvert kötne menten,
Bosszút Izraelért pogányokon tegyen.

⁵ A 38. versszak első öt szava ismert volt.

47. Ábrahám háromszáztizennyolc magával,
Bátran megütközik öt király hadával,
S elnyerte az prédát nagy diadalommal,
Ily nagy csodát tettél hatalmas karoddal.
48. Mindenre egyedül elégséges Isten,
Az ki előtt semmi nincsen lehetetlen,
Könnyű Uram néked, erőtlen eszközben,
Minden akaratod elvégezni bölcsen.
49. Légy velünk, Úristen ily nagy szükségünkben,
Végezd el erődöt erőtlenségünkben,
Hozzánk való kedved jelentessék ebben,
Diadalmat Uram, adj az ellenségben.
50. Az mi könyörgésünk nem méltó elődben,
Hogy felhasson, Uram szentséges füledben,
Kedveljed Szent Fiad drága érdemiben,
Kit értünk kiontott buzgó szerelmiben.
51. Dicsíret, dicsőség az magas mennyekben,
Az Szent Háromságnak, ki egy Istenségben,
Minden kereszténytől egyenlő Felsőgben,
Imádtassék most és mindörökké, Amen.
52. Ezerhétszáz után negyed esztendőben
Ez verseket az ki szerzette szép rendben,
Nemzetinek javát kívánta eképpen,
Nevit írva hagyta az versek fejiben.

MÁS ÉNEK

Buzgó könyörgéssel teljes ugyanazonúl
Ad Notam: *Hogy Jeruzsálemnek etc.*

1. Külső segítségtől megfogyatkozott,
Földi tutoridtul elhagyattatott,
Nagy árvaságra régulta maradott,
Szegény magyar nép, ügyed mire jutott.
2. Soha az Ég alatt egy nemzetségnek,
Nem volt ilyen sorsa sohol egy népnek,
Mikint Tenéked, ki gyűlölődnek
Vagy martalékja sok ellenségidnek.
3. Nosza szállj magadban, ítild meg ugyan,
Nyomorúságidnak okát valóban,
Vizsgáld meg kérlek, ne kereskedj másban,
Mert ennek oka vagyon te magadban.
4. Gondold az Istennek hozzád jó voltát,
Kegyelmes atyai dajkálkodását,
Teveled közlött nagy irgalmasságát,
Sok javainak reád áradását.

5. Hallottad miképpen te eleidet,
Erős karja által az magyar népet
Ez zsiros földben meg plántálá őket,
Hogy Scithiából kivezeté őket.

6. Meghajta ő nékik sok nemzeteket,
Birtokukban ada nagy sok népeket,
Pogány népeknek ő nagy erejeket,
Semmivé tévén meghódítá őket.

7. De mindezek felett kegyelmessége,
Ebben jelenék meg hozzánk jó kedve,
Hogy Szent Fiának ő ismeretire
Minket taníta szent tiszteletire.

8. Midőn pogányságban mi eleinkben,
Valánk Isten nélkül rút setétségben,
Reménység nélkül valánk tévelységben,
A Krisztus nélkül Pokol mélységiben.

9. Mikint az jó pásztor elveszett juhát
Felkerese minket, nyújtván vigalmát,
Szent ígéjének meggyújtá fáklyáját,
Hogy megismernék idvességnek utát.

10. Megtanita minket szent törvényére,
Lábunkat vezérlő igaz öszvényre,
Bévón atyai kegyelmességibe,
Szent Fia által tött szövetségibe.

11. Vajon mindezekért jó Istenünknek
Mit fizeténk vissza ő Felséginek,
Számatalan voltát jó téteményinek,
Hogy találtuk meg ő nagy szerelminek.

12. Gonoszt fizeténk mi vissza az jóért,
Nagy hitetlenséget szeretetiért,
Sok bosszúságot irgalmasságáért,
Egy szóval csak bünt nagy kegyességéért.

13. Nem mentegethetjük bizony magunkat,
Ha jól megszemléljük mi utainkat,
És ha gondoljuk bűnös atyáinkat,
S vélek ha fontban vetjük mi magunkat.

14. Elhattuk az Urat már régtől fogva,
Kiírt fölgerjedett nagy búsulása,
Ránk szállott bizony az Ő nagy haragja.

Pörzsöl bennünket haragjának lángja.⁶

SZITA SAROLTA

⁶ A 14. strófa utolsó sora ismert volt.